

SETON-WATSON TÓT MUNKATÁRSAI

1928 júniusában R. W. Seton-Watson Csehszlovákiában tartózkodván a cseh sajtó jelentései szerint, Stefánekn Antal dr. akkori közoktatásügyi miniszterrel megállapodott egy kiadandó könyvre vonatkozólag, mely Szlovenszónak az államfordulat óta elért haladását és fejlődését bemutatná. A könyvnek a köztársaság fennállásának tizedik évfordulója alkalmából kellett volna a piacra kerülnie, — azonban ez csak 1931-ben történt.¹ 1928 óta folytonosan emlegették a csehtót lapok, hogy „a tótok nagy barátja“ nagy munkát készít elő Szlovenszók, a csehtót nemzetegység megóvása és a magyar revíziós törekvések elhárítása érdekében. A könyvet a prágai külügyminiszteri nyomda és könyvkiadóvállalat, az „Orbis“ hozta ki és bevezető tanulmányát Seton-Watson írta, a londoni egyetemnek a csehtót kormány által alapított és Masarykról elnevezett tanszékében Közép-Európa történelmét adja elő, amely tanszéknek fenntartásáról túlnyomó részben a csehtót kormány gondoskodik.

A könyvről magáról nem szükséges a hazai közönséget részletesebben felvilágosítanunk, mert az könnyen elképzelhető, mit írhattak össze a Seton-Watsontól felszólított tót munkatársak államuk konszolidációjáról propagandisztikus érdekből. De ha a mit nem is érdekes, annál érdekesebb, hogy kik írták ezt a könyvet. Seton-Watson láthatólag arra törekedett, hogy a szlovákiai állapotok rózsaszín rajzát ne a kizsákmányoló csehekkel, hanem a kizsákmányolás objektumaival, tót vezető emberekkel Írassa meg, amint előszavában meg is írja:

„Amit a külföldi közvélemény tudni akar, nem az, hogy mit gondolnak erről a kérdéstről a csehek, hanem, hogy mit gondolnak maguk a tótok. Ezért a kötet összes huszonöt munkatársa tót és lehetőleg olyan tót, akinek tevékenysége a tizenkét esztendő alatt inkább pozitív, mint negatív volt és akiknek jogát, hogy saját ügyükben beszéljenek, ézszerűen nem lehet kétségbevonni. Az összhatás alkalmas rámutatni arra, hogy a tótoknak országuk rekonstrukciós munkájában sokkal nagyobb részük van, mint ahogyan ezt gyakran sejtik/.

A huszonöt csehtót munkatárs névsora a következő: Hodzsa Milán dr., Markovics Iván dr., Srobár Lőrinc dr., Stefánekn Antal dr., Medveczky Károly, Ivánka Milán dr., Kállay József dr., Micsura Márton dr., Dérer Iván dr., Bella Method dr., Houdek Fedor, Stodola Kornél, Stodola Emil dr., Ruppeldt Fedor dr., Osusky István dr.,

¹ Slovakia Then and Now, a Political Survey by Many Slovak Authors arranged by R. W. Seton-Watson. London George Allen & Unwin Ltd., Prague: Orbis Publishing Co. Printed in Czechoslovakia by Orbis P. Co. 356 1.

Ercsméry István dr., Fajnor Wladimir dr., Kmetykó Károly, Okányik Lajos dr., Kállay Béla, Jansák István, Wagner Wladimir, Stur Svato-pluk, Drobny János, — és Hlinka András. Seton-Watson, mint egy ügyeskedő vásári kikiáltó, ki túlságosan ajánlja a maga portékáját, dicsekszik, hogy e névsorban két aktív miniszter, hét volt miniszter, egy katolikus püspök, három más prominens katolikus pap, két evangélikus lelkész, két magasállású bíró, két ügyvéd, egy bankhivatalnok, egy mérnök, egy diplomata, egy iparkamarai titkár, egy tót irodalmi társasági titkár és a szlovenszkói országos hivatal első elnöke foglalnak helyet. Mielőtt Seton-Watson fenti mondataival behatóan foglalkoznék, a fényes névsort más szempontok szerint tartom szükségesnek csoportokba osztani. A munkatársak között a cseh agrárpártnak, vagyis a legtúlzóbb prágai centralista pártnak tizenhat tagja található, a cseh szociáldemokratapárt 2, a cseh néppárt 1, a cseh nemzeti demokratapárt 1, a cseh nemzeti szociálista párt 1, és a tót néppárt 2 taggal van képviselve, — 15 nemzetgyűlési és országos képviselőtestületi tag van közöttük, kik közül 14 kormánypártok padjaiban ül, 15 munkatárs foglal el állami állást és 20 élvez állami jövedelmet, ebbe az utolsó számba nem vontam be Hlinkát, Stúr Svatóplukot, Stodola Emil dr.-t, Kmetyko püspököt és Ruppeldtet. Hlinka tisztán csak a Seton-Watson személye iránti regárdból írta túlnyomóan akadémikus természetű közleményét a vallás és katolicizmusnak az államokra és egyénekre gyakorolt befolyásáról, melyben ismét alkalma nyílt az ő hibájából 1907-ben áldozatul esett csemoivaiak szomorú történetével hivalkodni.

A társaság tagjai azonban a tót közvélemény szerint is vezetői azon korrupciónak, melynek segélyével a cseh kormány kezében tartja az egész szlovenszkói életet.

Kint a fórumokon ott szónokolnak a Seton-Watson által bemutatott elitszoprt tagjai, akik minden alkalmat és minden ünnepiséget megragadnak, hogy a magyarok alatti tót helyzetet emlegessék és összehasonlítsák a mostanival, miközben nem takarékoskodnak az öndicsérettel. A hálaénekeket, melyek tót részről a cseh felszabadító munkát szokták nyüvános ünnepeken megköszönni, ezek a csehtótok adják elő, miközben csehebbek akarnak lenni a cseheknél is.

„A tisztességes embert útálat fogja el, — írja a „Slovák“ — amikor ezek az ünnepi pódiumon megjelennek. Az államfordulatig zsebrákók voltak, akik a tót társadalom kegyére szorultak, de akkor tisztességesek voltak még, ma néhány millió felett rendelkeznek, az államfordulat utáni helyzetük tényleg megjavult és a nemzetnek be akarják beszélni azt, hogy ugyanilyen mértékben megjavult az Ő helyzete is. Aki ezeket a dolgokat másképpen látta, mint ők, az áruló, megbízhatatlan, magyarón volt előttük, ha akár a katolikus Hlinkának avagy a lutheránus Rázusnak nevezte magát. Végül egy olyan individuumot kerestek ki maguknak, mint amilyen volt a szerb Dimitrejevics és ez ennek a dicsérő társaságnak a nevében teli szájjal hirdette, hogy hát a néppártiak és a nemzetipártiak Magyarország után vágyódnak, mint-hogy nem hajlandók a cseheket és a mostani viszonyokat magasztalni, úgy miként ezt azok teszik, akiknek erre személyi okuk van.“¹

¹ 1931. november 10. Dimitrejevics egy szerb kalandor, aki a centralista politikai pártok megbízásából Hlinka és Rázus ellen röpiratokat írt.

Éppen az 1932-iki állami költségvetéssel kapcsolatban mindinkább hangosabb lett Szlovenszónak azon cseh pártok szlovenszói exponensei felé irányított szemrehányása, hogy a tót nemzet törekvéseinek a miniszteri székekben ülő cseh-tótok eddig sohasem tettek eleget. Példának hozták fel Szlávik György dr. mostani belügy-miniszter és Dérer Iván dr. közoktatásügyi miniszter magatartását, akik a szlovenszói szükségletekkel szemben Prágában elutasító álláspontot foglaltak el. Annak ellenére, hogy egészen világosan bizonyítható, miszerint az állami költségvetések Szlovenszót megkárosítják, a centralista cseh pártok szlovenszói exponensei ezeket lelkiismeretfurdalás nélkül mindig megszavazzák.¹ Ennek a könnyelmű politikának láttára kétségbeesve kérde egyik elkeseredett cikkében Rázus, aki nemzetének ma legkiválóbb költője, vajjon lesz-e ebből a mélyeséges erkölcsi süllyedésből feltámadás, lesz-e ebből az összeomlásból nemzeti regenerálódás, mert

„a tót politikusok naivsága nem ismer határt, hazafias lelkesedésük addig nem hagyott nekik nyugtot, míg kamaránk kulcsát a prágai urak kezébe nem adták. A tót nemzet erre az autonómiai mozgalommal választott, megtörték és lenyomták őt, felállítván vele szemben az ú. n. lehetőségi politikát. Ma a lehetőségnek ez a politikája is tulajdonképpen összeomlott és mi tótok koldusként nyújtjuk ki kezeinket, állván saját éléskamránk előtt.“²

Ezek a politikusok mégsem olyan naivak, mint azt Rázus mondja és nem olyan önzetlenek, mint azt Seton-Watson hirdeti.

Ha az angol publicista Szlovenszókó mai gazdasági és politikai helyzetének hű képét akarta az informálatlan külföldnek hozzáférhetővé tenni, akkor nagy mulasztás részéről az, hogy a köztársaság pénzügyi és ipari évkönyvét nem tette tanulmány tárgyává, mert a hallatlan kultúrműre vonatkozó vázlatja egészen másképpen alakult volna ki. Szlovenszókó társadalomrajzának és korpének egyik főjellemezőjét a pénzügyi kompasz adatai nyújtják. Seton-Watson statisztikája, mely munkatársaira vonatkozik és munkatársairól írt életrajzi vázlatai okvetlenül kiegészítendőek ezen szlovenszókó csehtót közéleti szereplők igazgatósági és egyéb tagságainak felsorolásával és akkor nyilvánvalóvá válnék az olvasó előtt, hogy miért is tartják ezek a csehtótok Szlovenszókó mai leszegényített helyzetét „egyedülálló kultúrműnek“ és miért mondják a tót nép nyomorát „gigantikus haladásnak“. Ebben a konstruktív munkában vezet az agrárpárti csehtót szenátor, Stodola Kornél, aki a következő fontos munkákra tartja magát hivatottnak:

agrárpárti szenátor, a pozsonyi kereskedelmi és iparkamara elnöke, a nemzetközi pozsonyi Dunavásár elnöke, a pozsonyi tőzsde elnöke, Románia főkonzula, a pszichotechnikai intézet elnöke, az ipari hitelintézetek szövetségének elnöke, a cseh-magyar kereskedelmi és iparkamara elnöke, azonkívül a pozsonyi általános takarékpénztár, a pozsonyi Tátrabank, a pozsonyi Közraktárak r.-t., a nyitrai mezőgazdasági cukorművek r.-t., a pozsonyi „Gea“ mezőgazdasági és ipari r.-t., a pozsonyi „Domov“ általános biztosító r.-t. elnöke, a szlovenszókó bankok szövet-

¹ „Slovák“ 1931 október 17.

² „Národnie Noviny“ 1931. április 3.

ségének alelnöke, a prágai anglo-cseh bank, a pozsonyi kőszénkereskedelmi r.-t., a prágai „Internationale“ szállítási és fuvarozási r.-t., a pozsonyi aszfalt és útépitési r.-t., a Prágában levő nyugatcsehországi Kaolin, chamotte és szlov. Magnezitművek r.-t., a karlsbadi „Epiag“ porcellánművek r.-t., a karlsbadi „Union“ egyesült porcellángyárak r.-t., a handlovai kőszénbánya r.-t., az Urban-féle kőszénkereskedelmi r.-t., az alsóhámosi „Sandrc“ ezüst- és ércárugyár r.-t., a pozsonyi „Főz“ vaskereskedelmi r.-t., a trencsényi első szlov. szesz-, műzsír- és erjesztőgyár r.-t., a turaui Treumann gyárak r.-t., a nagytapolcsányi szeszfinomító és műzsírgyár r.-t., a „Matador“ gumi és balettművek r.-t., a pozsonyi Apolló kőolajfinomítógyár r.-t., az „Oleax“ egyesített szlovenszkói olajművek r.-t., a pozsonyi „Continental“ faipari r.-t., a pozsonyi kábelgyár r.-t., a pozsonyi Freund S. bőrgyár r.-t., a pozsonyi „Danubius“ textilművek r.-t., a „Dctva“ csehtót iparművészeti r.-t., a csácai posztógyár r.-t., a raj ed posztógyár r.-t., a zsolnai posztógyár r.-t., a tátrai elektromos helyi vasút r.-t., a csehszlovák Dunagőzhajózási r.-t. igazgatósági tagja.

Mi sem természetesebb, hogy Szlovenszónak ez a tantiéme rekorderje Szlovenszko gazdasági helyzetéről és a „haladásról“ csakis pozitív és kedvező képet festhet, mert hiszen, mint ő maga vallja egyik nyilatkozatában, mindig „a konstruktív optimisták“ közé tartozott és mindig a defaitizmus ellen volt. Beszédeiben a szegény embereket is szokta emlegetni, miképpen lehetne „egy ínséges kisembert vagyonhoz juttatni, mivel napjainknak egyik centrális problémája éppen az, hogyan lehessen a szegény embert a nemzeti jövedelmekben részesíteni?“¹ Fonák kétarcúság a tantiémehajszolás nagymestere részéről erről sóhajtozni, amikor a nemzeti jövedelem túl nagy részét az új államalakulás kezdete óta a saját maga részére foglalta le. Ez a kétarcúság megnyilatkozik Stodola és elvtársai minden tettében és mint Buday József dr. tót szenátor nemzetgyűlési beszédeiben említi, ez a Jánusarcú politika abban is mutatkozik, hogy Prágában másképpen beszél Stodola, mint Pozsonyban.¹ ő a szlovenszkói regionális intézetnek a vezetője, az ú. n. „Národohospodársky ustav“-é (Nárus), mely célul tűzte ki azt, hogy Szlovenszko gazdasági egyenjogúságát a történelmi területek mellett Prágában sürgetésekkel és kérés beadványokkal ki fogja eszközölni. Ugyanakkor azonban, mint a költségvetés szenátusi előadója indítványozza, hogy a Nárus javaslatait utasítsa vissza a szenátus. Mint a pozsonyi kereskedelmi és iparkamara elnöke Szlovenszko ezen gazdasági ágazatairól titkáraival együtt panaszkozó képet szokott festem, viszont, mint az agrárpárt prominens tagja, minden erővel támogatja az agrárpárt kereskedelem-ellenes politikáját, mely például a Magyarországgal való kereskedelmi szerződés létrejöttét megnehezíti. Költségvetési előadói beszédeiben ugyan azt állapította meg, hogy Szlovenszko az összes adók 15%-át fizeti, az állami szállításokban azonban csak 5%-kal részesedik, Szlovenszko több mint egy milliárd korona értékű ipari és egyéb termékeket hoz be a történelmi országokból, kivitele azonban a történelmi országokba erősen passzív, mégsem vonja le a konzekvenciákat, hanem tovább is húzza a búsas jövedelmeket és írja Scotus Viator reklámkönyve részére a potemkincikket Szlovenszko gazdasági

¹ „Reggel“ 1931. december 25.

² „Slovák“ 1931, december 20.

³ „Reggel“ 1931. december 6.

haladásáról. Elnöke ugyan a magyar-csehtót kereskedelmi és iparkamarának, de ez nem képez akadályt részére, hogy a pozsonyi árumintavásárokon nemcsak, hogy túri elvtársai magyarelleses kifakadásait (Bella, Ivánka), hanem ő maga is hirdette egyik megnyitó-beszédében a nemzetközi hallgatóság előtt, hogy a most virágzó Pozsony helyén a magyar uralom „szemétdombjai“ voltak láthatók, sőt, mint az állami költségvetés szenátusi előadója követelte, hogy Magyarországot helyezze a Népszövetség újabb katonai ellenőrzés alá.¹ Mint páneurópaista pedig ugyanakkor azt is deklarálta, hogy „az a pénz, amit a hadsereg céljaira fordítanak, az állam szuverenitásának legmagasabb szempontjából tekintve, a legproduktívabb elhelyezése a tőkének.“ Miközben a szlovenszkói ínséges kisembernek a nemzeti jövedelemben való részesedéséről beszél, Prágában javaslatokat tesz, hogy a munkanélküli és leszegényített tótságot legjobb lenne Afrikában (Algír, Marokkó, Tunisz) letelepíteni, és a kivándorlást odairányítani. Ezen propagandáját a megdöbbenés moraja fogadta nemzete körében. A Stodola által képviselt kétarcú típus teszi tönkre Szlovenszkót. Megjegyzendő, hogy Stodola Kornél jutalomképpen egy tekintélyes maradékirtokot is kapott Tótmegyeren.

Seton-Watson egy másik reprezentatív manjéről, Ivánka Milán dr.-ról, a cseh nemzeti demokratapárt tavaly tartott diskussziója alkalmából megállapították, hogy egyszerre tizennégy igazgatóságban ül. A kompsz szerint a következő vállalatokból részesedik:

„Szlov. Keramika“ r.-t., a pozsonyi Menneszmann bánya- és kohóüzemek r.-t., a pozsonyi első szlov. Cognacgyár, Keglevich István gróf utódai r.-t., a lipótvári vágvölgyi szesz- és szeszfinomító r.-t., a zsolnai műtrágya és vegygyár r.-t., a pozsonyi Slovenská Banka r.-t., a párkányi malomipar r.-t., a szenicei műselyemszövőgyár r.-t., a pozsonyi tót biztosító r.-t., a pozsonyi „Univerzum“ részvénytőzsdé r.-t., a zsolnai cellulósgyár r.-t., a „Zivnovstenská Banka“ r.-t. pozsonyi intézete stb.

A cseh nemzeti demokratapárt szlovenszkói expozitúrájának vezetője, aki szintén Tótmegyeren kapott Prágától jutalomként maradékirtokokat, a prágai rendszer magyarüldözési terrorjának egyik legveszedelmesebb kopója, aki a Tuka elleni hadjáratot vezette, — „A titkos irredentizmus ellen“ című röpiratával pedig fékevesztett paroxizmussá szította és aki azután a rendtörvényre hivatkozva Tuka ellen az ügyészségnél feljelentést tett. Lapját, a „Národny Dennik“-et, mint ez Hlavacek cseh nemzeti demokratapárti volt főtitkár és Hodács képviselő közötti viszály folytán kiderült, — egyedül Prága fizeti.⁸ A lapnak alig van ezer előfizetője. Ivánka eleinte az agrárpártban szeretett volna elhelyezkedni, majd a tót nemzeti pártban akart szerepet játszani, míg végre Kramár pártjának szolgálatába állt. Szervezkedési akciója a prágai központnak egyesek számítása szerint⁸ évi másfélmillió cseh koronába került, ami eddig, minthogy nyolc év óta exponense Kramáréknak, 15 milliót tesz ki. Ez Szlovenszko legdrágább mandátuma, mert csak az utolsó választáson tudott a nemzet-

¹ „Prager Presse“ 1928. november 23.

² „Slovák“ 1931. november 20.

³ „Slovák“ 1929. november 10.

gyűlésbe bejutni és mint a „Národnie Noviny“ megállapítja, a Kramár-párt 100.000 szavazatot várt tőle és csupán egyetlenegy tót szavazatot hozott, — az ő saját voksát, mert a többi tízezer szavazatot a cseh hivatalnokseregtől kapta. A mandátumot a Rázussal kötött paktum szerezte meg neki, mert máskülönben az elfecsérelt milliók ellenére sem lehetett volna képviselő.¹ Mindig lesben áll, minden Prágaellenes felszólalást magyarónak szokott megbélyegezni. Ha valaki a sárelmek ellen felemeli szavát, vagy pedig az autonómiáért, akkor azt rögtön irredentistának, revizionistának, a köztársaság ellenségének mondja. Ennek lélektani oka korántsem csak a prágai bérencség, hanem az is, hogy meg van győződve arról, hogy Szlovenszko a legelső alkalmat is felhasználná arra, hogy Csehországtól elszakadjon, aminek Tuka-elleni vallomásában kifejezést is adott:

... „Szlovenszko részére független országgyűlést követelni annyit jelent, mint azt a történelmi területektől elszakítani... „Ha a tótok saját országgyűlésüket megkapnák, úgy már az első gyűlés alkalmával kihirdetnék az elválást és Szlovenszkonak Csehországtól való elszállítását.“

Amikor 1931 július 15-én a Zeppelin Pozsony felett elrepült, Ivánka lapja rögtön mordiot kiáltott a német szponkodás ellen. Akkor írták az Ivánka szellemi arculatát viselő lapról:

„Ez a lap örökös üldözési mániában szenved, ha valahol valami gyengén recseg (a szerkesztőség szekrénye), már ordítózik és rettenetes veszedelemről ír, mely republikánkat fenyegeti. Mennyi ilyen abszurd szenzációt, mennyi ostoba pletykát, melyek Kocurkovóra valók, olvastunk már ebben a lapban...“ „Azon csodálkozik egyáltalában az ember, hogy ez Pozsonyban jelenik meg, egy olyan kulturált városban, mely a környező világgal szoros kontaktusban él és hogy a XX. században jelenik meg és pedig egy államban, mely szomszédaival békességben akar élni“.

Ivánkának a magyarságra vonatkozó álláspontját visszatükrözteti parlamenti és népgyűlési szereplése. Magyar elnyomás, ezeréves rab-ság, szolgabíró uralom stb., a legkülönbözőbb variációkban. Nemzetgyűlési magyarellenes közbeszólásainak nívóját mutatja ez a magyar képviselők felé kiáltott megjegyzése:

„Senki sem hívta Önöket Ázsiából. Ott maradhattak volna. Eljöttek ide és elvették a mi tiszta tót földünket.“ „Önök elvették azt tőlünk ezer évvel ezelőtt és mi csak visszavettük. Ez az egész.“³

Mindazonáltal azt követeli a magyaroktól, hogy lojálisak legyenek és higgyék el neki, hogy a magyar nemzetet soha nem támadja.

A Szlovenszkról szóló angol könyvnek egy másik érdekes és hazáját „önzetlenül“ szolgáló munkatársa Bella Method Mátyás dr. Az agrárpárt korifeusa, volt nemzetgyűlési alelnök, volt zsupán — most a szlovenszko mezőgazdasági tanács elnöke, maradékbirtokos, aki szegény lelkéset sorból hirtelenében Szlovenszko leggazdagabbjai közé került. Fiával együtt csekély 1250 holdas prima birtokot kapott ajándékba a földhivataltól.

¹ „Národnie Noviny“ 1931. december 4.

² „Slovák“ 1931. július 16.

³ „Prágai Magyar Hírlap“ 1931. november 26.

A pozsonyi Slovenska Banka r.-t., a csákányi kőszénbánya r.-t., a pozsonyi polgári serfözde r.-t., a pozsonyi szlov. mezőgazdasági ipari r.-t., az „Oleax“ egyesített szlov. olajipar r.-t., a rózsahegyi szlov. papírgyár r.-t., a nagyszombati malomipar r.-t., a pozsonyi szlovák biztosító r.-t., stb. igazgatósági tagja.

Ezenkívül a „Slovák Liga“ c. egyesületnek elnöke, mely magyar-ellenes működésével a magyar nyelvnek úgy a hivatali, mint a magánéletben még magyar városokban való használata ellen is terrorisztikusan szokott fellépni. Ez a türelmetlen és erőszakos eljárás, a tiszta magyar területeken való szlávósító akció, melyet Bella Method Mátyás vezet, egyáltalában nem tartja őt vissza attól, hogy egyszersmind a békési tótság állítólagos elnyomása miatt a népszövetségnél panaszkodjék és mint a nemzetiségi egyenjogúság apostola képmutatóskodjék.

A Seton-Watson munkatársai között Kállay József dr. is, közjegyző, volt szlovenszkói miniszter, tevékeny közgazdasági tantiém-szerepet organizált magának. Úgy ő, mint sógorai szintén maradék-birtokokkal jutalmaztattak.

A szlovenszkói országos képviselőtestület költségvetési előadója, a folyam- és vízgazdasági tanács elnöke, a cseh országos bank igazgatója, a pozsonyi Slovenská Banka r.-t. ig. tagja, a pozsonyi Dunabank r.-t. elnöke, a korláti bazaltbánya r.-t., a handlovai kőszénbánya r.-t., a pozsonyi mezőgazdasági, ipari r.-t., a prágai „Solo“ egyesült cseh-szlovák gyufa- és vegyigyár r.-t., a pozsonyi tengerifeldolgozó r.-t., a pozsonyi egyesített malom r.-t., a pozsonyi nyugatszlov. villamosművek r.-t., a pozsonyi egyesített faipari r.-t., a rózsahegyi országos fatermelő r.-t., a zempléni erdőgazdasági r.-t., a turócszentmártoni cellulózgyár r.-t., a nagyszombati Stummer K. cukorgyárak r.-t., a nagyszombati liszterm. r.-t., a pozsonyi „Domov“ ált. biztosító r.-t. igazgatósági tagja.

Okányik Lajos dr., aki Seton-Watson könyvében a városi kérdésről írt, Pozsony volt polgármestere, kanonok és Pozsony plébánosa, az agrárpárt korifeusa a következő vállalatoknál szerepel, mint részes:

A pozsonyi nyilvános raktárak r.-t., a pozsonyi „Domov“ ált. biztosító társaság r.-t., a pozsonyi elektromos helyiviasút r.-t., a pozsonyi Villamossági r.-t., a pozsonyi szűcsipari r.-t., a pozsonyi „Grafia“ r.-t., a pozsonyi polgári serföző r.-t., a pozsonyi gőz- és gyógyfürdő r.-t. a pozsonyi aszfaltozó és útépítő r.-t., a nagymihályi leszámítoló bank r.-t., a pozsonyi általános takarékpénztár r.-t., az amerikai-tót bank r.-t., az érsekújvári népbank r.-t., a pozsonyi tót népbank r.-t. igazgatósági tagja.

Houdek Fedor, a bank és pénzügyi kérdésről szóló cikk szerzője, volt miniszter, az agrárpárt tagja, a csehtót nemzetgyűlésnek háború előtti agitátora,

a szlovenszkói szövetkezeti központ elnöke lett, ezenkívül a szalánci nemzeti faipar r.-t. elnöke, a cseh-szlovák pénzügyi általános alapjának kurátora, a pozsonyi szlov. ált. Hitelbank r.-t., a pozsonyi egyesített építő r.-t., a pozsonyi magnezit r.-t., az ungvári szeszfinomító r.-t., a „Taifun“ és szappangyár r.-t. igazgatósági tagja.

Srobár Lőrinc dr. volt miniszter, aki egy nagy maradék-birtokot kapott ajándékba, az agrárpárt szlovenszkói expozitúrájának egyik vezetője, a Hradzsín bizalmi embere, aki a Hodzsa-klikk ellen a harcot intézi Benesék megbízásából,

a pozsonyi Slovenska Banka r.-t., a pozsonyi mezőgazdasági ipari r.-t., a rózsahegyí fapapírgyár r.-t., a rózsahegyí szlov. papírgyár r.-t.

Szlávik György dr. mostani belügyminiszter

a tátrai elektromos helyivasút r.-t., a pozsonyi „Moldava“ faipari r.-t., a pozsonyi Reiner és Mandula erdő- és gőzfűrészvállalatok r.-t., a prakkfalvi vas- és acélművek r.-t., a szepesiglói hitelbank r.-t., a Dunabank r.-t. igazgatósági tagja.

A Seton-Watson könyvében szereplő Medveczky Károly prépost az egyházi ügyek referense, a pozsonyi „Karpathia“ mezőgazdasági és szövetkezeti biztosító intézet r. t. alelnöke, melynek elnöke testvére Medveczky Lajos, akinek nevére és birtokába egy 1000 holdas maradék-birtok jutott és csupán a következő jövedelmekben részesül:

A csehszlovák nemzed bank tanácsosa, a pozsonyi „Főz“ szlov. vaskereskedelmi r.-t., a szepesváraljai Hermetta villamos hegesztő r.-t., a nyitrai malátagyár r.-t., a szalánci nemzeti faipari r.-t., a zsolnai vág-völgyi fakereskedelmi r.-t., a nagyszombati Stummer K. cukorgyárak r.-t., a pozsonyi Palugyay J. cseh-szlovák bortermelő és értékesítő r.-t., a Csetnekvölgyi helyivasút r.-t. igazgatósági tagja, a pozsonyi „Karpathia“ mezőgazdasági és szövetkezeti bizt. r.-t. elnöke.

Medveczky Károly, aki bajmóci prépost és kinek most a prépostsághoz tartozó földterületek eladása miatt kellemetlenségei vannak egyházi feletteseivel, Szlovenszko katolikus papsága körében erős ellenszenvvel találkozik, mert nem tudják elfelejteni referensi erőszakos és lelkiismeretlen viselkedését, melyet a „Slovák“ a következőképpen jellemezett:

„A referensi asztalhoz olyan ember ült, aki azelőtt egy félreeső faluban működött, ahol nem tudta elsajátítani azokat az ismereteket és tapasztalatokat, melyeket abban az időben az egyházi referensi hivatal megkövetelt. Nem is említve Medveczky személyi tulajdonságait, az ő jellemét, lelkiismeretlenségét és gőgjét, mely tulajdonságai abban az időben érték el benne a tetőpontot, amikor a referensi asztalhoz ült, Medveczkynek alkalmatlanságát főképpen a katolikus papok érezték meg, akik kénye-kedvének voltak kiszolgáltatva. Rendszerint elegendő volt egy csendőrségi jelentés, névtelen levél, vénasszonyi pletyka és Medveczky referens úr rögtön letiltana a kongruát egyik másik katolikus papnál. Nem volt tekintettel semmire. Nem gondolta meg, vajjon a kongruától megfosztott katolikus papnak van-e miből élnie, van-e ruháralója, az Medveczkynek mindegy volt, kíméletlenül, irgalmatlanul, majdnem török pasaként járt el, aki az egész katolikus Szlovenszko-t pasalikjának tartotta.“

„A katolikus papságnak ugyancsak oka van a mai Medveczky prépostra nehezíteni és őt megvádolni, mert soha nem fogja elfelejtem a korbácsot, amellyel ez saját oltártestvérei ellen sújtott, amikor atyjuknak és tanácsadójuknak kellett volna lennie.“¹

Nem akarom ezt a kimutatást folytatni, mert hiszen az igen sok helyet foglalna el, csupán megemlítem még, hogy Stefánik Antal dr., Micsura Márton, Fajnor Dusán, Stodola Emil stb. a Seton-Watson által bemutatott csehtót kiválóságok, mind jól dotált igazgatósági tagságokba helyezkedtek. Csatlakozik hozzájuk a kompaszban a klikk-hez tartozók névsora is, akik a könyvben mint munkatársak nem szerveinek, például Szlávik Mihály dr., Rehák G., Juriga Nándor,

¹ „Slovák“ 1929. október 8.

Országh József, Lábaj L. dr., Horváth Cyrill, Fábry Pál dr. stb. Valaki talán azt vethetné fel ellenérv gyanánt, hogy ez a közgazdasági élet elengedhetetlen kísérő jelensége, — ám igen feltűnő, hogy legtöbbszörre vagyontalan, sőt rossz anyagi viszonyok között levő emberek, akiknek közgazdasági célzatú tevékenységekhez semmilyen vonatkozásuk nem volt (tanítók, lelkészek, ügyvédek, orvosok, írók, bírák stb.) egyszerre nagy vállalatok részesei és nagybirtokok tulajdonosai lettek. Senki sem fog afelett csodálkozni, ha közgazdasági téren arra hívatottak, Makoviczky, Becher stb. neveivel találkozók, mert hiszen benne gyökereztek, — Seton-Watson embereinél azonban ez a kiváltságos közgazdasági elhelyezés a megvesztegetettség jellegét mutatja.

A SETON-WATSON tanulmányát követő első közlemény Hodzsa Milántól eredt. A csehtót politikai élet ezen vezető alakja, amióta éppen a Srobárral folytatott párharca alkalmából jellemeztem,¹ a Hradzsin által kegyvesztetten félreállított. Minden lehető elkövet két év óta, hogy ismét előtérbe kerüljön és megpróbálta már, hogy megalázkodjék Prága előtt, Canossát kísérelt meg, majd fenyegetőzik. Nemcsak, hogy ez nem használ neki semmit, sőt mint a jelek mutatják, ügye végelintezés előtt áll. Benes, Srobár, Stransky végelszámolást készítenek elő vele szemben. Hodzsa leplezetten ellenzéki hangulatot terjeszt ma, de nyíltan nem mer cselekedni. Seton-Watson részéről mulasztás, hogy Hodzsa életrajzi vázlatában meg nem említette félreállításának politikai és anyagi körülményeit: a Koburg-affért, a Stransky-affért, a bolgár agrárpárt szubvencionálási ügyét, a közoktatásügyi minisztérium prágai házainak eladási dolgát, stb. Seton-Watson valószínűleg ismeri a Stransky-cikkeket.³ Ezeknek kortörténeti jelentőségük van. Ez időpont óta folyik a viaskodás Benes és Hodzsa között, melynek egyik feltűnő epizódja volt, hogy Hodzsát Masaryk hirtelen elbocsátotta a miniszteri állásból. Azóta Hodzsa egy félreállított, erőlködő ember, aki szeretne Prágának az orra alá borsót törni, de már nem tud, mert nem is mer. Annak ellenére, hogy a csehszlovákizmusnak egyik legodaadóbb kreatúrája volt és ma is az, hat esztendő óta a prágai rendszer szolgálai sáros csizmáikat ő beléje törlik. Ő ma az a tót Strbrny, aki ugyan még a kormánypárti agrárpádokban ül, — de mint a most ismét felújult viaskodás mutatja, talán nem is sokáig. Ez a politikai irányvonalában teljesen el- és megtévedt férfiú ma a politikai pofbábu szerepére szorított. Ellenségei azt kiáltozzák, hogy vaj van a fején, de vájjon kinek nincsen odaát, a cseh politikai életben? Stransky Szlovenszkó leszegényítését Hodzsa bűnös rezsimének tulajdonítja:

„Hodzsa miniszter értett ahhoz, miként kell Szlovenszkót az agrárpárt irányában adókötelessé tenni, amiben, úgy vele, mint a párttal szemben később nem lesz köszönet. Amikor majd egyszer teljes mezítelenségében ki fog tűnni, hogy mit is értettek Szlovenszkóban föld-

¹ Magyar Szemle 1929. VI. 4. sz., VII. 1. sz.

² „Lidove Noviny“ 1926. november 12.: Kriminél és politika, november 14.: Különös igazságszolgáltatás, — november 16.: Különös közigazgatás, — november 17.: Hodza elégtétele, — november 18.: Hodza contra Eisler, — november 20.: Hodza és Eisler, — november 21.: Sajat becsületügben stb.

reform és erdőigazgatás alatt, a harag nagy napja fog bekövetkezni. Szlovenszko perzekúcióját abban látom, hogy az ottani pompás erdőkből sokkal többet irtották ki, mint amennyit rendes ellenőrzés és igazgatás mellett szabad lenne, hogy a szlovenszkoí fát áron alul adják el, hogy ott fecserlő módon parcelláznak, hogy az ország elszegényedik, amikor külföldiek meggazdagodnak és a korrupciót meg nem büntetik.¹

A cseh agrárpártnak elhallgattatott szlovenszkoí korifeusa, aki a földreformot a magyarság elleni bosszúhadjáratnak szervezte és a magyar földművességet napszámos sorba igyekezett szorítani, a legutolsó esztendőben a parasztdemokráciáról szokott elmélkedni. Furcsa egy demokrácia, melyik a magyar paraszttól elveszi a földet és odaadja a csehtót politikai korifeusoknak, légionáriusoknak, mindenféle foglalkozású csehtót telepéseknek és kis részben tót parasztoznak. Érdekes, hogy a magyarsággal szemben a voksvadászat idején hangzatos blufftaktikát kísérelt meg. Magyarul beszélő korteseivel „Kossuth apánk“ mintájára csehtót szemérmelenséggel „Hodzsa apánk“-nak tituláltatta magát a nemzetgyűlési választások idején meghódítandó magyar falvakban. Mint közoktatásügyi miniszter a Magyarországon szerzett diplomák nosztrifikálását betiltotta, a kisebbségnek megígért kulturális autonómiát meg nem valósította. Amikor a pittsburghi szerződés körüli harc 1920-ban megindult, az amerikai Mametej Alberthez intézett levelében mint miniszter szlovenszkoí iskolatanácsot, külön szlovenszkoí pénzügyi, postai, vasúti, államépítészeti, egészségügyi intézményeket ígért meg, — az autonómia minimumát — de semmit sem tett érdekükben. Ma már halkan ugyan, de másképpen beszél: „sokkal többet kell követelnünk, a szlovenszkoí gazdasági követelések teljes respektálását,“² „Szlovenszkoí részére nem kell semmilyen alamizna, hanem decentrális tarifák és hitel“.³ Egyébként Hodzsának ezt az elégedetlenségét személyi érdekű kóklerségnek tartják Szlovenszkon is, mert a tizenégy esztendő alatt mindig a csehtót nemzetegység megerősítésére, egy közös csehtót kultúra kialakítására törekedett ő is, — hogy főleg a németek meg ne fojtsák a cseheket és a magyar szomszédság ne ártsa a tótoknak. Tót nemzeti szempontból őt is árulóknak tartják:

„Csakis a mi nemzetünk mutathat fel ilyen Hodzsa-féle árulókat. Ha száz évvel ezelőtt és nem a világháború után — a lengyelek között akadt volna ember, aki a szlávtság nevében egy közös orosz-lengyel kultúra képzésére szólította volna fel nemzetét, hogy az erősebb német kultúra elől védekezzenek, a lengyel nacionalisták egyszerűen kinevelték volna.“

Hodzsa Seton-Watson könyvében Szlovenszkoí politikai fejlődéséről írt egy fejezetet, természetesen ezekről a dolgokról mélyen hallgatott...

Stefánek Antal dr., a volt Felső-Magyarország magyar tanítóintézeteinek vandális pusztítója, a szlovenszkoí teljhatalmú minisztérium

¹ „Reichenberger Zeitung“ 1926. november 22.

² „Slovák“ 1930. december 17.

³ „Slovensky Dennik“ 1931. október 28.

³ „Slovák“ 1931. március 17.

hírhedt első tanügyi referense, egy 300 hektárú maradékbirtok tulajdonosa, aki a magyar iskolákat bezáratta, a magyar tanítókat és tanárokat százsámra állásuktól megfosztotta és kiutasította, akinek dölyfös kijelentéseit a magyarság soha nem felejtheti el, mert valamennyi a védtelen magyarok megalázó arcucsapása volt,¹ — Seton-Watson instruktora a csehtót kérdésben. Ő Szlovenszko háború előtti és utáni tanügyéről írt. A csehtót amalgamozás serény előmozdítója, aki a tót nyelvnek a cseh nyelvbe való olvasztását tartja szükségesnek, mert a nyelv nem fontos ebben a vonatkozásban, a nemzetiségnek nem is egyedüli döntő kifejezője. Legfontosabb nemzeti életérdek szerinte a kétnyelvűség megszüntetése, a nemzeti lélek mindazon elemeinek egyesítése, „melyek eddig egy természetes egészben nem egyesíti ettek“. Az a tót, aki ezt ellenzi, Stefának szemében a konszolidáció legnagyobb ellensége és veszélyeztetője. Közoktatásügyi miniszter korában a tót nyelv helyesírási reformját bízta a prágai cseh akadémiára és a cseh protektorátus alatti tót Maticára. A reform súlyos lépés a tót nyelv csehesítése felé. Az államfordulat után egyike volt azoknak, akik megígérték a cseheknek, hogy Szlovenszkon a főiskolák csehek lesznek, minek következtében Pozsonyban az egyetemet cseh tanítási nyelvvel alapították.⁸ A csehesítés legelvakultabb híve, aki prágai villájában néhány igazgatósági tagság, miniszteri jövedelmek élvezetében elfelejtette újságírói nélkülözése éveit. Benes szlovenszkoí satellese Hrusovszky mellett, Stefának legtipikusabb képviselője a páncsehizmusnak. Neki, mint a páncsehizmus főreprzentánsának vetették szemére tójtjai a következőket:

„Janicsárok, a tót páncsehisták nevelése a tót nemzetben belül. A cseh akadémia elnökének segítségével a tót nacionalisták elleni paskvill kiadása és a tót nemzeti vezetők elleni aljas támadások rendezése olyan időben, amikor nálunk a legvadabb magyarizáció uralkodott. A garasokból, melyeket a csemovai árvák részére összegyűjtöttek, a „Slovensky Dennik“-nek Pesten való alapítása, melyben ugyanazok a tótellenes eszmék hirdettek, amelyeket most Stefának hangoztat. A clevelandi, moszkvai és pittsburghi egyezményvel való csalás. Magyarország integritásával való becsapás és a tótok félrevezetése, hogy az antant-hatalmak csak a csehtót nemzetet hajlandók felszabadítani. A páncsehek csalása a miklósi rezolúcióval és a mártom deklarációval. A cseh nyelvnek az államfordulat után a szlovenszkoí középiskolákban való bevezetése tannyelv gyanánt. A pozsonyi tót egyetem alapítása cseh előadókkal. A tót nemzeti színház megnyitása cseh nyelvű előadásokkal. Nemzethű tótoknak kirekesztése Szlovenszko igazgatásának befolyásos helyeiről. Szlovenszkonak csehekkel való erős elárasztása. A Szlovenszko autonómiájával való csalás tíz év letelte után. Azoknak megjutalmazása, akik nemzetüket és nyelvüket eladták. Mindazok ellen rút hajsza, akik a tót nemzet jogaiért helyt álltak. Szlovenszko kipusztítása, koldussá tétele minden tekintetben.“³

Stefának 1930 január 17-ikén tartott költségvetési beszédében ezt a beismerést tette: „ámbar Szlovenszkon sokat beszélnek a szláváságról, azonban hogyan is lehetek jó szláv, — fakadt ki — ha még a legközelebbi testvéremmel sem tudok békében és szeretetben élni“.

¹ L. „Magyar Szemle“ 1928. IV. 2. sz. 117. 1.

² „Slovák“ 1930. június 4.

³ „Slovák“ 1931. január 24.

MÉG CSAK EGY ADALÉKOT. Seton-Watson munkatársainak egész csapatja azokból a személyekből áll, akik Masaryk 1918-iki diadalmas bevonulása idején már ott sűrögtek-forogtak a csehek szolgálatában. Ennek a csehtót hősi időszerűsége jellemző részletét világította meg nemrég Strbmy, aki február 13-án tartott brünni beszédében megemlítette, hogy Masaryk elnök a csehek és tótok amerikai gyűjtésének pénzéből több vagyontalan csehtót politikust ajándékozott meg betétkönyvek alakjában.¹ „Lidove Noviny“, a hradzsinpárti lap ezzel kapcsolatban megjegyezte, hogy Masaryk tényleg az amerikai gyűjtések maradványait felhasználta „néhány vagyontalan politikus pénzügyi helyzetének javítására“ és hogy a tiszta pénznek tiszta kezek általi ezen diszpozíciója csakis becületére szolgálhat. Joggal vetették fel tehát Szlovénia a kérdést, hogy miután bőven voltak tót szegény politikusok, akik, mint közismert, hirtelen lettek gazdagokká — Bella, Hodzsa, Markovics, Dérer, Srobár, Szlávik, Stefánek, Ivánka, a Medveczkyek, stb. — nyilatkozzanak ezek, vajjon kaptak-e ők is betétkönyveket, mert ha Strbmyt ajándékozta meg olyan szépen Prága, a többieknél sem fősvénykedtek, mert hiszen kb. 100 millió korona szétosztásáról volt szó. A „Slovaj“ hetenkénti prágai levelének írója, aki, mint mondják, Hlinka maga, követelte a gyűjtésről szóló elszámolást,¹ amint ez ismételtelen úgy Szlovénia, mint az amerikai Tót Liga részéről is Masarykhoz és Beneshez intézett átiratokban felhangzott. Igen értékes kortörténeti adat lenne annak a megállapítása, hogy a Masaryk—Benes-csoport ezen megvesztegetési manőverének jutalmazott]ai között hány Seton-Watson-féle munkatárs található.

Masaryknak ez a megvesztegetési akciója két indító okra vezethető vissza. Egyrészt az embereket meg akarta nyerni, másrészt pedig le akarta kötni őket, nehogy kapzsiságukkal az új államalakulást demoralizálják és aláaknázzák, hiszen a csehtót köztársasághoz intézett első üzenetei egyikében hirdette a különös jelíget: „Nem félni és nem lopni!“ Mintha ismerte volna a lepénzelt csehtót politikai gárdának korrupció iránti erős hajlandóságát. Tavalyi október 28-iki üzenetében mondja:

„Nálunk az államfordulatkor, a politikai és gazdasági forradalom idejében olyan emberek is kerültek az állami közigazgatásba, akik feladatuk magaslátán sem erkölcsileg, sem képzettségük révén nem álltak. Nem fogjuk letagadni azt a tényt, hogy vannak nálunk emberek, akik a közéletben elfoglalt állásukkal visszaélnék, hogy munka nélkül nyugodtan élhessenek és meggazdagodjanak. Jogosak a korrupció elleni panaszok.“

A közállapotokat teljesen destruáló korrupció oka pedig nem az egyes személyekben keresendő, hanem abban a kormányzati rendszerben, mellyel a csehek Szlovénia igyekeztek lábukat megvetni. Jól tudták, hogy csakis pénzzel és anyagi jutalmakkal tudnak célt érni, mert a tótság érzülete ellenük irányult. Masarykék pénzzel és betétkönyvekkel nyerték meg a tót politikusok egy részét, a behelyezett tót főtisztviselőket, s most ezeket vezetik fel az angolszász publikum elé, mint a csehtót haladás félelem- és gáncsnélküli tanúit. A cseh „demokrácia“ egyik jellemző esete...

STEIER LAJOS

¹ Strbmy maga egy 300.000 koronáról szóló betétkönyvet kapott az elnöktől, amit később visszaadott, mert állítólag féltette függetlenségét.

² 1932 február 14.